

Bernhard Wallenkamp

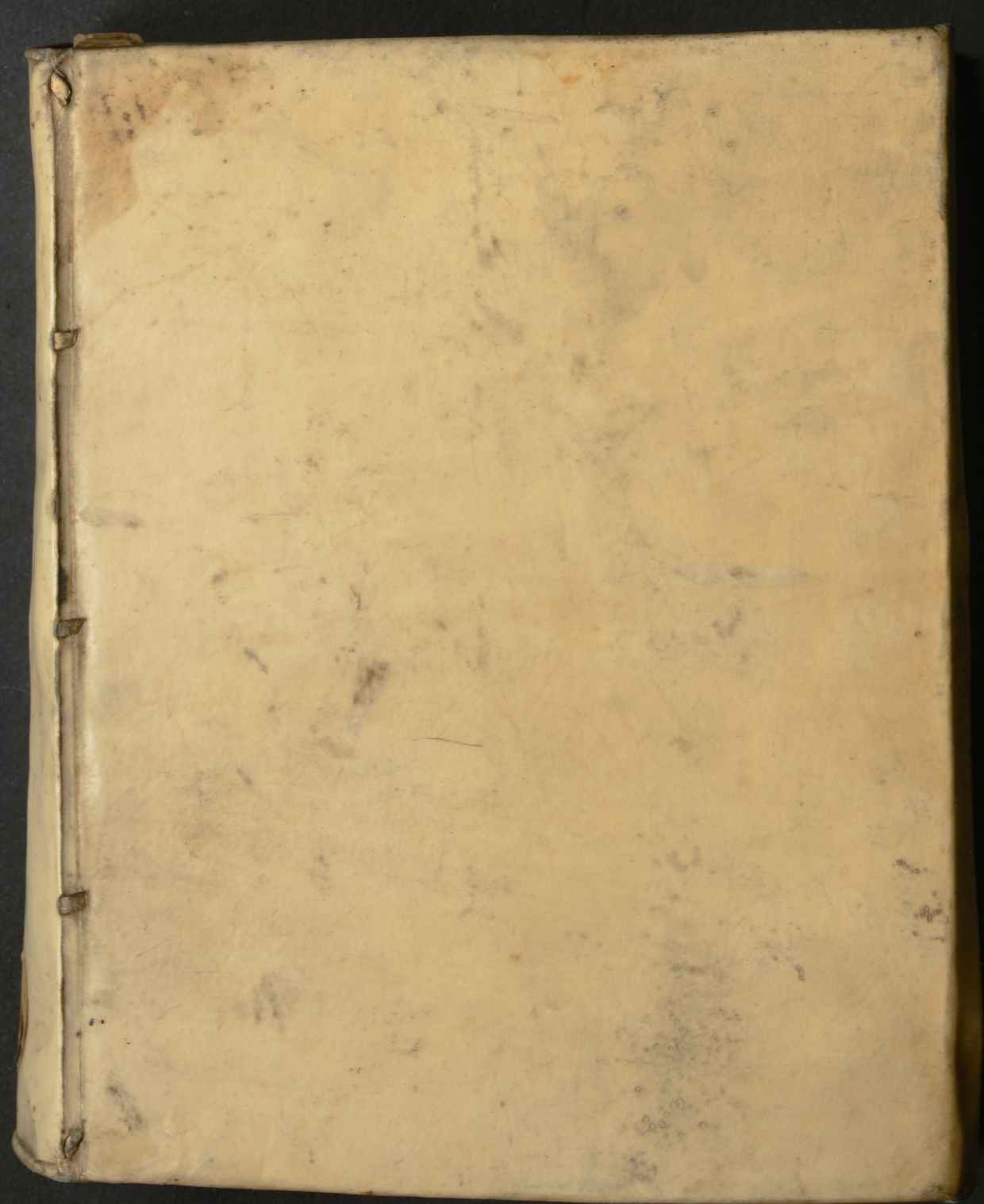
Waerschouwinghe, In dewelcke eenighe dwaelinghen, begaen van Henrico Schluyter in syne Voorrede voor seecker Kenteeckenen der Weder-geboorte gestelt, worden uyt Godes H. woordt ten besten der loffelijcke Gemeeynte Jesu Christi tot Wesel ontdeckt ende in 't kort voorgedragen

Wesel: Hoogenhuysen, 1670

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn792504968>

Druck Freier Zugang

526. 5.

Fg - 1702' = 6.

Emi
Wesaliae civ.

Jos. à Court, Wesalia-Elvensis,
V. D. M. Crucenac: Palat.
24. Augusti 1676.
Symb.

Ger. XXXI. 10.

In Herma-phroditus nros Labadaistas:

All wederom een nieuwe Sect,
Die gantst met Hoogmoed is berteect,
Men kan het sien aen haer Gelaat,
Sy zijn bovaerdigh op de Straat,
En opgeblaesen in haerea Geest,
Gelyck het Babylonsche Beest:
Sy gaen all op geveijrde weeghen,
So als de Phariseers pleeghen,
En roemen sich alleen te zijn
Van Sonden reyn: doch maer in se sijn,

In plaet van goed' Eebiedigheit,
Pleeghen sy groote Hoeraerdigheit,
Der Naechter sy saer byeenkomst souwen,
Bestaende van se sijn-beylige Vrouwen,
Daer rijn by veel, die voor deesen,
Van Onkuijscheit wieden mis-preden,
Doch nu rijn weer-gebooren Vaaten,
Nu sy haer Hoerarije laaten!
Sicut H. B.

Alind:

Fijne Stoffen sonder Koorden,
Schoone se sijn, en' falsche Worden,
Ligghe haer, en' stille Twist,
Loy en Lecker is Mennist! (Labadist!)

Autbor est Thomas Afscheijn, een Syde-Laa-
ken- en Stoffen Koopmann tot Amsterdam.

Ms. 2447

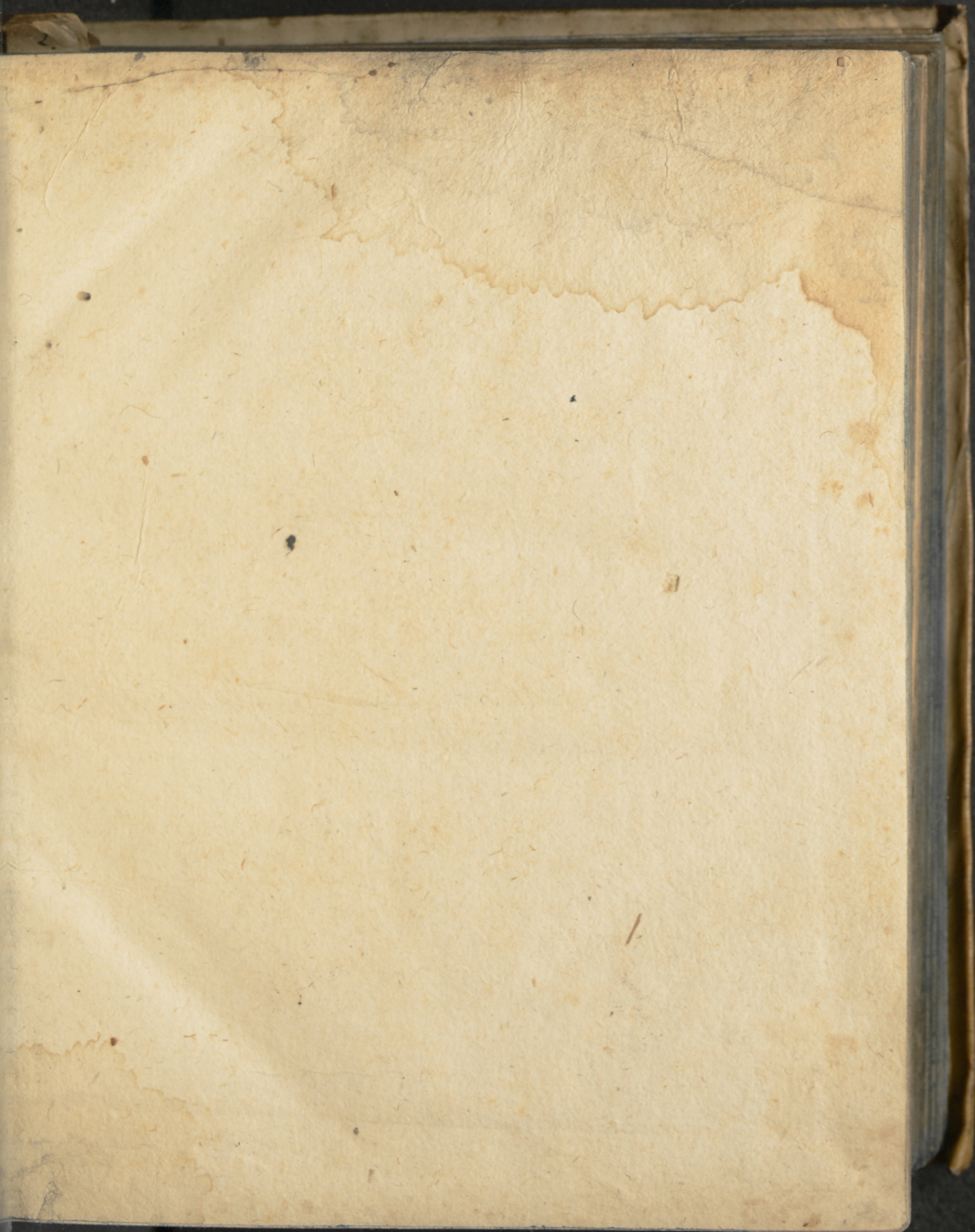
1147

157

Ms. 3171

1777

Z. h. 1204: Joh. Fried. Cuvier'sches Berol: 1777.

5
VVAERSCHOU-
WINGHE,

In dewelcke eenighe dwaelinghen
begaen van Henrico Schluyter in sy-
ne Voorredē voor seecker Kenteec-
kenen der Weder-geboorte gestelt,
worden uyt Godes H. woordt ten
besten der loffelijcke Gemeynthe Je-
su Christi tot VVESEL ontdeckt
ende in 't kort voor-
gedragen.

DOOR

BERNHARDUM WALLENKAMP,

Predicant.

aldact.

2. Sam. xv. v. 11.

Ende daer ginghen met Absalom van Jerusaleem twee hon-
dert mannen genoodigt zynde, *doch gaende in haere eenvou-
digheyt: want sy en wisten van geen sake.*

Tot W E S E L,

by ANDRIES van HOOGENHUYSEN,

Stadts Drucker, 1670.

Pfal. cxxii, v. 6, 7, 8, 9.

Biddet om den vrede van Jerufalem : wel moetenfe varen , die u beminnen. Vrede zy in uwe veftinge, welvaren in uwe paleysen. Om myner Broederen, ende myner Vrienden wille , fal ick *nu* fpreeken, *Vrede zy in u.* Om des Huyfes des Heeren onfes Godts wille, fal ick het goede voor u foecken.

2. Sam. xx, v. 19.

Ick ben eene van de *vreedsame*, van de *getrouwe* in Ifrael, ende ghy foeckt te dooden eene ftadt, die eene *MOEDER* is in *Ifrael* ? Waerom foudt ghy het Erfdeel des Heeren verflinden ?

BEDENCKINGHE.

De *SONN* haer *glanz* behoudt, dien fy gehadt voor defen,
Sy blyft noch, die fy was, in haer gedaent' en wesen.
De *MAEN* veranderlick *fy wylt*, maer weer afgaet.
Bedenckt, wat fulx beduyt, en waer dit doch op flaet.

Toe-eigeninghe

Aen de Loffelicke en vermaerde Gemeynthe
JESU CHRISTI tot WESEL.

Wel-Edele, Hoogh-geleerde, Wel-
Eervvardighe, Godtsalighe, Voor-
sienige, Achtbare, Heeren :

Als mede,

Waerde , seer geliefde Broeders.

U Wort hier voorgebracht in versen (om alles kort te vervatten,) eene ondeckende Waerschouwinge voor eenige dwalingen van Henrico Schlutter, in syne bekende *Voorrede* voor seker kenteeken der weder-geboorte gestelt, begaen, ende dat om te toonen :

I. Dat GHY, als oprechte Christenen, by het een, beproefd, dierbaer ende saligmaeckend Geloove der uytverkorene Godts, 't welck eenmael den Heyligen is overgelevert, in de Christelicke Gereformeerde Kercke, nae't voorschrift van Godts heylige woordt, beleden, met veler vromer Martelaren bloedt, als der suyverer waerheyt Getuygen, bevestigt, onbeweeglic volherdt ende daer voor strydt.

II. Dat ick *my* in 't besonder bevryde van suspicien, die niet alleen de ghene, welcke buyten ons zyn, maer oock andere, van *my* hebben; die selfs geruchten voortbrengen, als soude ick aen dese scheur-maekerie mede schuldigh zyn. Myn conscientie beschuldigt *my* niet. Die *my* tot allen tyden gehoort hebben, (op dewelcke ick *my* met onsen oppersten Leeraer Joh. 18. v. 20. 21. beroepe.) kunnen ende moeten veel eer het tegendeel getuyghen. Wie dit tegenwoordige leeft, sal

A 2

van

D E D I C A T I E.

van my seggen : *Ghy kent den man ende syne spraecke. 2. Reg. 9. v. 11. Matt. 26. v. 73.*

III. Indien yemandt in eenige Gemeente, selfs mede uyt't getal der gener, die van hare Leeraren naeder zyn eeniger mate onderwefen, weynig ofte meerder breucke door dese onverhoopte ontroeringh mogten lyden, ofte geleden hebben, dat t selve niet seer vree mt is. Want Paulus fulx claerlijk heeft voorsegt: *Uyt u selve sullen mannen opstaen, spreekende verkeerde dingen, om de discipulen af te trecken achter haer, Act. 20. v. 30.* Niemand heeft sich dieshalven oock seer te verwonderen, soo hy dien Apostel wederom aldus hoort spreecken : .... *Doch ick vreesse, dat niet eenig sins, gelijk de schlange Evam door haare arglistigheyt bedrogen heeft, alsoo uwe finnen bedorven worden, om af te wycken van de eenvoudigheyt die in Christo is. 2. Cor. 11. v. 2, 3.*

Ick achte noodigh in't kort te toonen, waerdoor alfulcke tot dese dwalingen geraecken. Ick cordeele hier van te zyn tweederley oorfaecke. Sommige komen daertoe door eenvoudigheyt. Sommige door verkeerde wegen ende insichten.

De eerste soorte stelle ick door eenvoudigheyt daertoe te vervallen. Het gemeene spreekwoort luyt : *Scheyn bedriegt.* Eertydts leydden de Phariseen ende Wetgeleerde eenen eerbaren, uysterlijcken, scheynheiligen wandel, spreaecken ende roemden geduyrig van de wet. Door deesen uysterlijcken glantz van heyligheyt wierde't gemeene volck gebracht haer voor heylige ende rechtveerdige te houden. Wanneer dan tot eenigertydt *nieuwelinghe* opstaen, dewelcke derselven voetschappen in schyn van heyligheyt aerdig weten te betreedden, veel van goede dingen roemē; siet, daer staet de gemeene eenvoudige ziele verstarret, stemt alles toe, jae wenscht uyt enckel eenvoud denselven gelijk ende uyt haer getal te zyn, preyt ende verheft al, wat van haer voortcomt. De H. Paulus leert

D E D I C A T I E.

leert sulcks duydelyk: Ick bidde u, broeders, neemt acht op de ghene die tweedracht ende ergernissen aenrechten tegen de leere, die ghy van ons geleert hebt: ende wyckt af van deselve. Want de fulcke en dienen onsen Heere Jesu Christo niet, maer haren buyck: ende NB. *verleyden, door schoon-spreeken ende preysen, de herten der eenvoudige. Rom. 16. v. 17, 18.* Sy gaen dan, (gelyck de twee hondert mannen met Abfalom gingen. 2. Sam. 15. v. 11.) *doch gaende (oock spreeckende) in hare eenvoudigheyt, en weten van geen saecke.* Dese eenvoudige zielen zyn hertelijck te beklagen, ende ick wensche denselfen te gedencken; dat't niet al goudt is, datter blinckt, ende dat dickwils onder *schyn* doet *venyn* schuylen. Meerder kennisse ende voorsichtigheyt is haer van nooden. De leere desselven Apostels heeft hier plaetse: .... *Dat wy niet meer kindern en souden zyn, die als de vloedt beweegt ende omgevoert worden met alle windt der leere, door de bedriegerye der menschen, door arglistigheyt om listelyck tot dwalinge te brengen.* Maer de waerheyt betrachtende in liefde, allesins souden opwassen in hem die het hooft is, namelyck Christus. *Ephes. 4. v... 14, 15.*

De tweede soorte comt hier toe door *verkeerde wegen* ende *insichten* te geraecken. Dese zyn wederom voornamelick *driederley aert* van menschen.

1. Geraecken sommige hier toe door *selfs ydele inbeeldinge* van meerder *gaven*, dan sy in der daet besitten. Kennen sy yets, sy meynen al volmaeckt te zyn. Wel segt Paulus van foodanige: *De kennisse maeckt opgeblasen*, maer de liefde sticht. Endeloo yemandt *meent* yets te weten, die en heeft noch niets gekent, geleyck men behoort te kennen. 1. Cor. 8. v. 1, 2. Soo een *discipul* van de laghere school hemselfen in syne herffenē tot *doctor* promoveert, bevindt hem haest een *slecht gesell*: die haer alsoo door *verkeerde drift*, daer sy nauwlikx de begiffelen geleert hebben, tot volmaecte ende Leeraeren

D E D I C A T I E.

verheffen, komen lichtelijck tot defen droevigen ſtaet te verval­
 lē. De waerheyt hier van leert de H. Petrus: in welcke dingē
 (daervan Paulus in ſyne Sendtbrieven ſpreeckt.) Sommige
 ſwaer zyn om te veritaen, die NB. *de ongeleerde ende onvaſte*
menſchen verdrayen, gelijk oock de andere ſchriften, tot haer eygen
verderf. Ick verſoecke ende vermane alle foodanige, waer
 ende welcke defelve zyn moogen, met defes Apoftels eygene
waerſchouwinge ende goeden raedt, van hem daerby gevoegt:
Ghy dan, geliefde, ſulcks te vooren wetende, wacht u, dat ghy
niet door de verleydinge der grouwelijcke menſchen mede afge-
ruckt en wort, ende uytvalt van uwe vaſtigheyt. Maer waſt
op in de genade ende kenniſſe onſes Heeren ende Salighmaeckers
Ieſu Chriſti. 2. Pet. 3. v. 16. 17. 18. Een yeder betrachte hier de
 oude leſſe: *Kent u ſelven.* Ende wederom is mynen raedt: Leert
 ghy eerſt wat noodigh is, ende alsdan leert andere, ende dat
 ſoo verre, als uw' beroep ervordert.

2. Vervallen andere tot deſe dwaesheyt, om eenen *NAEM*
te vercrygen, om te zyn mannē van name onder den menſchen-
 kindern. Haer grondt is: *Quam pulchrum eſt digito monſtrari, &*
dicier, Hic eſt. Ende dat, gelyckerwys door yets nieuws uyt te
 vinden, alſoo mede door 't ſelve nieuws an te hangen. Even
 als in voortyden *Heroſtratus* ſochte ſynes naems gedachteniſſe
 by den nakoomelingen te doen blyven door 't in brandt ſtecken
 van den Tempel der Afgodinne Diana te Ephēſen: Alſoo
 foecken deſe eenen naem, al ſouden ſy dien mogen vercrygen
 door 't vyer van oneenigheyt, tweedracht, vyantſchappen,
 twiſten en ketterien te brengen, ofte te doen voortbranden
 in den Tempel des levendigen Godts, (*2. Cor. 6, v. 16.*) de
 welcke is ſyne diergekochte Gemeynthe. Een bewys ſoedani-
 ger menſchen ſtelt Paulus voor *Gal. 6. v. 13...* *Op dat ſy roemen*
ſoudē in uwen vleeſche. Deſe lieden, al meynē ſy beter te zyn dan
 andere, ende roemē veel van wedergeboorte, doen nochtans
 niet

D E D I C A T I E.

niet de werckē des Geestes Godts, maer voldragen de vruchtē des vleesches, luyt desselven Apostels leere, *Gal. 5. v. 19. 20. 21.*

3. Komen eenige daertoe door *insicht van eenig wereltsh voordeel*. Dese menschen overleggen, noch oordeelen niet, of sulcke nieuwigheden goet, of niet goet, zyn; maer of sy eenigh profyt of schaede aen neeringe, handtierrengē, onderhoudt, staten, met haer voeren ende toebrengen. Dese alle zyn des boosen Goudtsmits Demetry getrouwe Gilde-broeders ende vercregene geloofs-genooten. *Mannen*, (seide hy,) *ghy weet dat wy uyt dit gewin onse welvaert hebbe: Ende ghy siet ende hoort, dat dese Paulus &c.* Leeft dese denckwaerdige Historie, *Act. 19. v. 23, 24, &c.* Hy spraeck niet, of Pauli leer goet of quaet was, maer voornamelyck, dat sy schaede voor hem ende syne mede-handwercks lieden mede brachte. Soo zyn dese. Waerlyck, al sulcke dienen haren buyck: Ende sy soeken t hare, ende niet t gene Christi is *Phil. 2. v. 21.*

Vraegt nu yemant: Wie is hier mede gemeent? Ick antwoorde: Niemandt anders, dan die van syn eygen consciencie (zynde meer dan duysent getuygē,) van dese soorten te zyn wort aengeklacht, beschuldigt ende oertuygt. Oock wensch ick dien mensch, dat hy syne foute niet verkleynerē, maer dat Godt door kracht synes H. Geestes dien geve oprechte kennisse syner sonden, hertelijck berouw ende ware bekeeringe. Hy overlegge de leere Salomons: *Elk dwaes sal de schult verbloemen: maer onder de oprechte is goetwilligheyt. Prov. 14. v. 9.* Hy gedencke aen Godts alwetenheyt ende rechtveerdigheyt. *Want eenes yegelycks wegen zyn voor de ooghen des Heeren: ende hy weegt alle syne gangen. Prov. 5. v. 21. Heb. 4. 13.*

IV. *Op wat wyse de Dwael-geest, wanneer hy voordeel meent te doen, handelt.* De Satan quam in ende door de schlange eerst tot Eva. Ende om syn doortrapt voornemen te doen cracht hebben, wilde hy te vooren Godt haren Schepper by haer in verdacht brengen, als of hy t met haer niet wel meinde. *Maer Godt*

D E D I C A T I E.

Godt weet &c. Gen, 3. v. 1, 4, 5. De quade arbeyders (Phil. 3, v. 2.)
 zyn hier goede naevolgers. In't gemeen komen sy *eerst tot de*
vrouwen, als den teederen vaten. Dese zyn't die in de huysen in
sluypen, ende nemen de vrouwkens gevangen &c. 2. Tim. 3, v. 6, 7.
 Jae, sy trachten wel sulcke op haer zyde te crygen, die selfs in
 drift van Religie, ofte, immers in aensien (oock in goedern,)
 boven 't gemeene uytstecken. Siet een exempel, 't welck is
 binnen Antiochien geschiet : *De Joden maecten op de Godts-*
dienstige ende cerlicke vrouwen, ende de voornaemste van de stadt,
ende verweecten vervolginghe tegen Paulum ende Barnabam, ende
wierpen se uyt haare lantpalen. Act. 13, v. 50. Ende om dit
 haer voornemen te doen voortganck hebben, soo leggen
 sy alle listen, ende gebruycken alle bedenckelyke midde-
 len, om die *Leeraers*, die van Godt der Gemeynthe zyn voor
 gestelt, *onbequaem* te verklaren, roepen deselve uyt voor
verkeerde, luye, slaperighe, blinde, onwedergeboorene, &c. Gelijk-
 kerwys *de dwaeslichten, het vuyl verolmde Lucht-houdt* ende
sommige niet waerdige wormen, (wanneer de Sonne onder-
 gegaen, ende alles met de duyfsternisse bedeckt is,) eenigh
 schynfel, om te verleyden, te bedriegen, jae selfs om te ver-
 schricken, van haer geven : Even alsoo foecken soodanige
 door haere scherp-steckende tongen ende bittere Schriften
 de waere *Leeraers* in ende tot duyfsternisse te stellen, om hen-
 selfen, so doenlijck, eenigen ingebeelden glantz ende geverft
 schynffel te verwerven, ende malkanderē mede te deelen, jae,
 'twelck noch 't meeste is, om goede eenvoudige zielen te ont-
 roeren. Hier wort vervult: soo meester, soo discipul: soo de
 moeder is, is hare dochter. *Ezech. 16. v. 44.* Soude t'eeniger tyt
 eenen *Leeraer* zyn een woordt ontvallen, ofte, soude yets,
 dat even nae haer humeur niet is, geschiet zyn, (ick hebb' er
 noyt sonder sonde gekent. Toont my eenen heyligen
 mensch, u fal, op dat ghy en ick niet moogen stout zyn, syne
 foute

D E D I C A T I E.

foute getoont worden,) dat moet alles voor 't ligt, ende daerby nogh verkeert ende op 't ergfte worden uytgebreyt *Pfal. 56. v. 6, 7.* Geen plaetse vindt Sirags leere : Wie sijne tonge bedwingt, fal met den genen, die niet twistig is, leven: ende wie klappen haet, die neemt af in boosheyt .... Ende en vertelt noch by vriendt, noch by vyandt, het leven van andere .... Hebt ghy wat gehoort, laet het by u sterven, ende zyt wel gemoet; Want het fal u niet doen bersten, &c. *Sirach: 19. v. 6, 7.* &c. *Pfal. 101. v. 5.* Gelijckerwys de onaerdige vliegen al 't gefonde voorby lopen, maer suygen aen de *quetfuer* van een beest, ende 't *Onzyffer* meest wort gevonden in 't schurft; als mede de *Paerds-wewelen* haer in vuyligheyt om ende om wenteln: Even so beestachtig zyn foodanige lieden. Al't goede, dat Godt noch in yemand heeft gegeven, gaen sy voorby, slaen haren mondt in 't quaede, ende hare tonge koppelt bedrogh. Sy sitten, sy spreken tegen haren broeder, tegen den sone harer moeder geven sy lasteringe. (*Pfal. 50. v. 19. 20. 21.*) Konnen dese haer beroemen, *die andere so verachten,* (*Luc. 18: v. 9.*) dat sy wedergeboren zyn? Sekerlic, daer soude met recht aen mogen getwyffelt worden. Want waer wedergeboorte is, die werckt Godts Geest. Waer Godts Geest is, daer is *liefde*. Waer *liefde* is, daer wort soo niet gedaen. *De liefde is lanckmoedigh, sy is goedertieren: de liefde en is niet afgunstigh: de liefde en handelt niet licht veerdelick, sy en is niet opgeblasen, sy en handelt niet ongeschicktelick, sy en soeckt haer selven niet, sy en wort niet verbittert, sy en denckt ghen quaedt, sy en verblydt haer niet in de ongerechtigheyt, maer sy verblydt haer in de waerheyt: sy bedeckt alle dingen, sy gelooft alle dingen, sy hoopt alle dingen, sy verdraegt alle dingen.* *1. Cor. 13. v. 5. 6. 7.* *De liefde sal menighte van sonden bedecken.* *1 Pet. 4. v. 8.* Wie kan genoghdam de heerlickheyt ende uytnemende waerdigheyt van de liefde, zynde een recht kenteeken van de wedergeboorte, beschryven?

B

Maer

D E D I C A T I E.

Maer by defen is liefdeloosheyt, foecken andere in klein-ofte ver-achtige te brengen, om haer felven te verheffen, te rechtveerdigen, ende soo veel doenlick, in aensien van heyligheyt te stellen. Ick geve allen foodanigen, beneven't ghene alschoon is voorgestelt, tot haerer verbeteringe, met diepe overlegginge haerer zielen te bedencken de trouhertige vermaninge Jesu Christi *Matt. 7. v. 1, 2, 3, 4, 5.* Ende des Apostels *Jacobi. Cap. 3. v. 1, 2, 3, &c.*

V. Om de *dwalende te doen weder-keeren*, soo de Heere sal believen door syne genade ende Geest 't selve vruchtbaer te maecken. Die *Persoon*, wiens *Voorrede* hier beproeft wort, wie ende hoedanigh is hy? *Ghy zyt het, ô mensch, als van myne weerdigheyt, mein leytsman, ende myn bekende: Die wy yt samen in soetigheyt heymelijck raet pleegden, wy wandelden in geselschap ten huysse Gods.* Mynes herten wensch is, dat hy moge comen tot betere gedachten, dat hy weder keere. Sondigen is menschelijc, oock is dwalen menschelijc. Het is beter ten halven wege weder keeren, dan op den dwael-wegh voortgaende te blyven. Keert weder! Kert weder! Doch indien hy niet hoort, ick hebbe't myne gedaen. Hadde ick geschwegen, hy soude my van traegheyt, slaeperigheyt, liefdeloosheyt ende te zyn van *Cains* geselschap (die daer seyde: Ben ick mynes broeders hoeder?) mogen ende kunnen beschuldigt hebben: maer nu hy dit tegenwoordige fiet, ende met bedaertheit leeft, sal hy my vry-spreecken; ende ick kan niet anders oordeelen, of dat myn doen hem seer behaghen sal; immers kan hy't selve, indien hy niet wil tegen syne eygene leere aengaen, geenfins verwerpen. Ben ick geacht als een *sprinckhaen in syne oogen.* *Num. 13. v. 33.* Ofte als *David van Goliath*, dat hy my niet waerdigh achtte antwoorden, ick sal my geruft stellen. Soo hy eenighfins antwoord, wensche ick, dat sy immers de strydt-poincten, die ick uyt syn gedruckt schrift getrocken, ende hier ter proeve gestelt, aentaste, ende dat sonder eenige bitter-

D E D I C A T I E.

terheynt : Want deselve sticht niet. Wy zyn oock niet, die de wercken des vleeschens souden volbrengen, soeckers van ydele eere, *malkanderen tergende, malkanderen benydende.* Gal 5. v. 26. Onse schuldige plicht is, de *liefde* te betrachten *waerheyt* ende *vrede* lief te hebben, ende *nate jagen.* Zach. 8. v. 19. Eph. 4. v. 25. 29. Phil. 4. v. 8. Coll. 3. v. 12, 13, 14. Heb. 12, v. 14.

Soo *yemandt* hier ofte elders *mogte* mede eenighsins *dwalen* ofte *gedwaelt hebben*, dien vermane ick met Paulo : Recht weder op de traghe handen, ende de slappe knyen. Ende maect rechte paden voor uwe voeten, op dat het geene *kreupel* is niet verdrayt en worde, maer dat het veel meer genesen worde. Heb. 12, v. 13. Hebt ghy uwe *eerste liefde* verlaten. Christi lesse is: *Gedenckt dan waer van ghy uytgevallen zyt, ende bekeert u, ende doet de eerste wercken.* Apoc. 2, v. 4, 5. Zyt doch uwen voorgangeren gehoorzaam, ende zytse onderdanigh. Want sy waken voor uwe zielen, als die rekenschap geven sullen : op dat sy dat doen mogen met vreughde, ende niet al suchtende. Want dat en is u niet nuttigh. Heb. 13, v. 17

VI. *Dat GHY, neffens alle vrome Christgelovige zielen, de suyvere leere* der waerheyt die nae der Godtsaligheyt is, soo deselve in de Gereformeerde Kercke wort geleert, met hert ende mondt beleden, *moget* tot allen tyden *vast houden*, Soo dan, myne geliefde broeders, zyt stantvastig, onbeweeglick, altydt overvloedig zynde in het werck des Heeren, als die wetet, dat uwen arbeyt niet ydel en is in den Heere. 1. Cor. 15, v. 58. Blyft in't gelove, stryd voor't gelove, dat Christus door't gelove in uwe herten moge wonen. Verziert uw' geloove met liefde, met eenen oprechten wandel, wandelt voor Godt, doet alles *in* ende *om* de vrese Godts. Dat ghy alle, ende een yeglijck onder u, wanneer de uyre uwer ontbindinge genaekt, met Paulo mag konnen met volle verseeckertheyt spreecken : Ick hebbe den goedē stryt gestredē, ick hebbe den loop geeyndigt, ick hebbe het geloove behoudē. Voorts, is my weggelegd de kroone der

DEDICATIE.

rechtveerdigheyt, welcke my de Heere, de rechtveerdige
Rechter, in dien dagh geven sal: ende niet alleen my, maer
oock allen, die sijne verschijninge fullen lief gehad hebben.
2. Tim. 4. v. 6. 7. 8.

U, ô loffelicke Stadt, ende door Godes handt verhe-
vene Gemeente, die Ghy met waerheyt moght ende
kont spreken: *Ick ben eene van de vreedfame, van de getrouwe,
eene Stadt die eene Moeder is in Israel, het erfdeel des Heeren. 2.*
Sam. 20. v. 19. U, wenicht vrede, waerheyt, over-
vloedt van zegen; tydelicke ende eeuwige welvaert,
die weet ende erkent te zyn.

Uw' Dienaer ende Medestryder
BERNHARDUS WALLENCAMP.

Ont-

5

Ontdeckende Waerschouwinghe.

G Hy W E S E L seer vermaert boven veel schoone Steden
Gelegen aen den Rhyn: sitt ghy nu dus in vreden?

Siet toe, de tijdt vereyst: de a dagen sijn seer boos.

De Vyandt op u lett doortrapt oock dapper loos.

Door menschen hy nu dreymt uw' *Wijngaert* te verderven,
Syn blytchap soude zyn, dien gantschlijck te doen sterven.

Wilt hem dat niet gaen aen, hy nochtans daer op loert,

Veel Rancken te verslaen, te stellen seer beroert.

Vossen soo jonck en oudt komen seer sacht gestrycken,
Haer huyl is maer bedeckt, op dat sy schapen lycken.

Wat? Herders alleen trouw willen sy sijn erkent,

Verachten daerom seer wie haer oock comt ontrent.

Lams d hoornen draegt het Beest, de *Wolf e* comt in schaeps-kleeren
Als Herder seer bequaem om Christi Kudd' te leeren.

f Dickwils sulx is geschiet; gy hebt het meer gesmaect,

Wat isser al gehoort, wat gift al uyt gebraect.

HESHUYS een seltsaem mensch eertijds † u seer ontroerde;
Want hy verkeerde leer seer wreck en stoudt invoerde.

Ses Steden hy verliet door Overheydts mandaet;

Soo giftig was sijn tong, oock meê sijn leer soo quaet

Quæritur, Heshusius patriâ cur pulsus ab urbe?

In promptu causa est: seditiosus erat.

Aragons Admirant † deed' wreet brandtschatten comen:

De Paus-gefunden u de *Kercken* selfs ontnomen. *

Men heeft u afgeperst † veel *goedern koorn en gelt*:

Uw' ziel Godts woordt ontroofst men socht te zyn gestelt.

Waer sag men grooter noodt? Noyttrof u meerder lyden,

Dandoen men u dus quam aen ziel en lyf bestryden.

Ick meyn, het Cruys was swaer; niemandt nochtans belchweeck.

Godts leer wierdt aengetaft, in't minste niemand weeck.

De Jesuwiten snood op 't kloekst' het werck aengrepen:

Uw' hert sy sochten aen te brengen doodes nepen:

Eyschen uw' Leeraers uyt. Maer wat is doch gedaen?

Eer dag bestemt † aenbreeckt, met schand sy deur gegaen.

a 2. Tim. 3.
v. 1. 2. & c.

b. Cant. 2.
v. 15.

c. 2. Cor. 11.
v. 13. 14. 15.

d. Apoc. 13.
v. 11.

e. Matt. 7.
v. 15.

f. Act. 20.
v. 29.

† 1564

† 1598.

* 1599. 7.
en 8. Febr.

† Duyfent
malder

Roggen,
hondert

duyfent
daeler aen

Gelt, & c.

† 1599. 22.

May, op
Sondagh

Exaudi.

B 3

CUDSE.

6
 CUDSEMUS wiert Papist, uw' Voester kind ontstelde
 Godts volc en schapen teer. Haer Herders hy mee quelde,
 Mits dien hy bitter schreef, * sijn hert was vol vergift,
 Vuylheden hy uyt-spoog door een vervloecte, drift.
 U ooc de *Papen* seer in Spaenjaerts tydt benauwden,
 Nochtsans, tot haren spyt, Godts Kindern niet verflauwden:
 Stantvastigheyt men sag; die LEER, welc in den gront
 Des herten was geplant, g. beleedt men t' allerstont.
 Een *Monnick* boven al poegde door syn schoon-spreecken
 De herten trecken aen: dog *Mis* was mee syn reecken.
 Hy gaet, hy draeft, hy loopt, queeckt, smeect, houdt aen seer loos.
 Syn leer en was niet goet, selfs d' naem was *Pater Boes*.
 Uw' TEMPELN † namendie bloetdorstige vyanden:
 Maer wonnen dog niet meer, jae wierden gantsch te schanden.
 Hoe sy ooc songen soet, wat sy ooc bragten voor,
 Niemandt wiert doen beweegt, geen mensch gaf haer gehoor.
 Dees' lang † en harde Druc (dien ic niet al can melden,)
 Godt gnaedig aengesien: dies hy op maeckt veel *Helden*:
 Uw' *Borgers* hy verwect; *ORANJEN* meer en meer
 Op uw' verlossing peynst; *GENT* † crygt met haer veel eer.
 In 't seftien honderst' jaer, twintig negen, merct even,
 Augusti negentien, heeft Godes handt gegeven,
 Dat gy haest zijt verlost, uw' TEMPELN zyn herstelt.
 Dus zyt gy veertig jaer gebleven ongequelt.
 Uw Rust, schynt, is voorby, gantsch seer bedroefde tyden
 Nu wederom ontstaen, men comt u weer bestryden.
 Uw' Vatern roem nog blyft, volgt haer voetstappen nae,
b. Standtvastigb, onbeweeght, niemandt ter zyden gae,
 Hoe is der ouden stemm, hoe ooc deselve songen;
 Soo volgen haer oock nae, soo queelen mee de jongen.
 In vogeln men dat hoort. Maer men by menschen siet
 Een Soon van ander *tael*, dat heden nog geschiet.
 Wel gy hebt op gequeeckt selfs aengenaeme soonen,
 Nu sy geworden groot u geensins willen schoonen,
 Spreecken een wreede *tael*, voegen u toe veel smert.
 Wat brengt sulx dog nu voort? Het breect des moeders hert.
 In't midden van ons al niemand soo vreemd can wesen,
 Die niet en heeft verstaen, of niet heeft hooren lesen

* Traet. de
 desperatâ
 Calvini
 causâ, edit.
 Mogunt,
 1609.
 Quem re-
 futavit. D.
 B. Brantius.
 Edit.
 Francof.
 1610.
 g Matt. 10,
 v. 32, 33.
 Rom. 10.
 v. 10. 1. Pet.
 3, v. 13.
 † 1628. 26.
 ende 27.
 Junii.
 † van't jaer
 1614, tot
 1629.
 † Otto van
 Gent, Hee-
 re van Die-
 den.

b I. Cor. 15.
 v. 58.
 Eph. 4.
 v. 15.
 Heb. 13.
 v. 9.

Een Schrift hoe wel niet groot, het welc nochtans begrijpt
Woorden seer fel en hart, een leer (voor waer!) dienypt.

A. „ *Het Heyligdom (stele ghy) is nu geheel geschonden;*
„ *Men heeft daertoe doen gaen vuyt swynen meest en bonden,*
„ *Veel Duyvels in het vleesch. Geen Priester heeft gewaect.*
„ *Segt my wat isser doch, dat niet gansch bitter smaect?*
„ *Van twintigh stelt gy een, en dat nog met groot schroomen,*
„ *Voor waerdigh van die al tots' Heeren Taeffel comen.*
t Negentig vyf onreyn, vyf schrande zyn gekeurt
Van hondert vroom en goet, waer is dat meer gebeurt?
Kent gy de herten al van soo veel menschen-kinder?
Secker, gy dwaelt gansch seer, gy weet doch geen dinc minder.

i. Dit is een saeck, die Godt voor hem alleen behoud,
Uw' schrift is al te scherp k. uw' oordeel is te stout.
Christus en leert soo niet, alhier op deser aerden
Het l. vierde land noch was by hem in goeder waerden

Gy moest hem volgen naar, soo hy is voor gegaen,
t Welc een Discipul past, soo wel sal zyn gedaen.
Iesus sachmoedighis m. hy wil, wy sullen leeren

Sachmoedigh mee te zyn, soo wy ons willen keeren
Van ons verdorven aert. Ic weet, dat gy 't verstaet;
Maer niet wilt volgen naer, dat is (voorwaer!) seer quatt.

Hebt gy ons niet geleert, de Liefde te betrachten,
Dat die seer noodig was, van herten hoog te achten?
Waer niet de liefde was, geen Gloof daer konde zyn,
Buyten de liefde soet was maer des Gloovens schyn?

De liefde preest gy hoog, deed ons die diep in scherpen:
Maer nu schynt het seer klaer, dat gy die doet verwerpen.
Wat gy ons hebt geleert, had gy dat selfs gedaen,
Ghy soud niet liefdeloos maer vry wat beter staen.

Waer is doch n. nw' Geloof? waer uw' barmhertigheden?
Uw' Oordeel onbesuyft? dus wort geen Liefde o. beleden.
Vvaer Is uw' Vveer-geboort? Die seecker niet en blyckt,

Vvanneer gy dus verdoemt, een sulck wreedt Oordeel stry ckt.
Vvaer Vveer-geboort sal zyn, daer moet Godts Geest selfs wercken;
Heeft die verkregen plaets, duy d'lijc kan men die mercken:

Vvant daer 't Geloof p. verciert met Liefde is over-al:
Vvaer Liefde niet en is, daer Vveer-geboort zyn sal?

i. 2. Cor. 2.
v. II. Jer.
17. v. 9. 10.
k. Luc. 6. v.
87. Phil. I.
v. 6 7.
l. Luc. 8. v.
5. 6. 7. 8.
m. Matt. II.
v. 29. I. pet.
2. v. 21. 22.
23.

n. Matt. 23.
v. 23.
o. Coll. 3. v.
12 13. 14. I.
Pet. 3. v. 8.
9. 10. 11.

p Gal. 5. v. 6.
Jac. 2. v. 17.
B. Achans 18.

8
 B. „ Achans misdaet (leert gy) gantsch Israel deedlyden;
 „ Die vyandi het versloech, Godt weeck doen meeter zijden,
 „ Onvroert bleef Israël soo langh dien Achans snood
 „ Niet uyt-geworpen was, gesteenicht totter doods.
 „ Soo sal men gade slaen, (wilt gy,) men sal niet dulden
 „ Menschen verkeert en boos, op dat niet sware schulden
 „ Over Godts Kerck ontstaen. Dit prijs ic mee seer goet;
 Maer waer is doch de plaets, daer men dat niet en doet?
 Segt my: waer is die Kerc, daer men Godts Disch doet decken,
 Dat men die niet afwyft, maer toelaet (ic moet Schrecken,)
 Meest Honden, Duyvels, jaet tot twintigh't getal vergroot,
 Eer dat daer aen genaect een waerdigh Disch genoot?
 Gestelt Godt Wachters heeft; sien die dan daer toe naecken
 Een mensch bekent Godtloos, en sy aldan niet waecken,
 Om dien te houden af, Godts toorn aldan ontstaet,
 Niet om dies menschen sond', maer dat men dien toe laet.
 Om Eenes boosen daet Godt dick wils doet castyden
 Een stadt en menschen veel. Niemand nochtans moet lijden
 Of hy sou zijn onreyn door 't quaet van dien gedaen.
 Was in hem selfs geen sond, hy soud zijn vry gegaen.
 Maer soo gy voordere gaet, en wilt daer mede leeren,
 Wanneer sich een vuyl swyn doet tot Godts Taeffel keeren,
 Onwaerdigh daer verschynt, dat sulcx den goeden al
 Tot schaeden en verderf, jaet tot sond' strecken sal.
 Daer toe dan segg' ic, Neen: Want g noyt een Soone draegen
 Des Vaders sonden sal: die ziel r. sal moeten klaegen,
 En weenen over straf, die tegen Godt misdoet.
 Hy selfs dit aldus leert, men hem gelooven moet.
 De mensch hem self beproef, doet Paulus ons voorschrijven,
 Soo hy onwaerdigh comt, op hem sal seecker blyven
 Benauwtheyt en verdriet. Hem selfen hy dan eet
 En drinckt Godts Oordeel straf. Corinthus dat bekreet.
 Achans exempel niet tot aller tydt kan gelden:
 Want s. Ruben, t Simeon, u. David (Godts wort doet melden,)
 Judas, jaet x Petrus mee, swaerlijck hebben misdaen;
 Haer gantsch geselschap dan moest zijn onreyn, vergaen.
 Simon doch is gedoopt. Judas oock heeft gegeten
 Het Pasch lamis Sacrament. Christus heeft wel geweten

Ezech. 3.
 v. 17. 18 19
 Matt. 7. v. 6.

Ezech. 18.
 v. 4
 Exod. 32.
 v. 33.

I. cor. 11. v.
 28. 29 &c.
 s Gen. 35.
 v. 22.
 t cap. 34. v.
 23. 30. &
 cap. 35. v. 5.
 v 2. Sam.
 11. & 12.
 x Matt. 26.
 v. 34. 69. 70.

Syn Godtloos, duyvelsch hert, nochtans hem niet uytstiet:
Maer doen hy creegh den beet *b.* hy 't G'selschap selfs verliet.

Aet. 8. v. 13
21.
Matt. 26. v.
19. 20. 21.
b. Joh 13.
v. 30.
c. 2. Reg.
18. v. 15. 16.
d. Matt. 22.
v. 11. 12. 13.

Hiskias vroom, oprecht, doen Assur wilde comen,
Al schatten hy doen heeft *e.* uyt *Godes Huys* genomen,
Gegeven dien Tyran tot rust van stad en landt.
Achans exempel dan u can doen geen bystandt.

Quam niet *d.* de mensch geveynst tots' Bruylofs Feest getreeden?
Nochtans sijn sond niet quam op al den andern leden:

Syn boosheyt wort ontdeckt, hy wort gestraft *alleen*,
Men hem in't duyster werpt, daer knerften en geweent.
Ick stel hier dan noch by: wanneer Godts Disch begeeren
Geveynsde; kent gy die? Hoe soud ghy die doch weeren?

e. 1. Reg.
8. v. 39.
Pfam. 139.
v. 23. 24.
f. 1. San. 16.
v. 7.
g. Gen. 18.
v. 23. 24.
32.
b. 1. Reg.
1. v. 14. 18.

Godt kent *e.* alleen het hert, die nieren hy beproeft.
Een mensch wel ondersoect: maer Godt dat niet behoeft.

De mensch *f.* alleen can sien het geen dat is voor oogen,
Maer wil hy voorder gaen, hy dickwils woort bedroogen.
Abraham g. dat bevond: Godt sulcx *b.* Eliam leert.

Oordeelen laet dan Godt, dan sal 't niet zyn verkeert.
Oordeelt gy dan aldus: Geveynstheyt can niet schaden,
Wanneer iy niet bekent Godts Kindern die geladen.

Kennis dan maer alleen, en niet sond selfs besmet?
Godts woordt ons anders leert. Waer doch vindt gy uw' Wet?

Een *Knecht* is *i.* niet bequaem het *Onkruyt* uyt te rucken,
Door heet-gedreven drift sou hy mee tarw' uyt plucken.

i. Matt. 13.
v. 28. 29.
30. 41.

De Heer eens comen sal, senden sijn Engeln uyt,
Vergaedern dan den Tarw', verbranden al 't *onkruyt*.

C. „ Godloose *zijn nu meest* (stelt gy) *van die daer komen*
„ *Tot Jesu Christi Disch*, seer weynigh *zijn de vroomen*.
„ *Die goede kennen niet de boose wederstaen*.

„ *Der halven is uw' raedt*, *men sal van van haer uyt gaen*.
„ *Paulum dien brengt ghy by*, te toonen, *dat het scheidt*
„ *Ons aenbevoolen wort*. Laet u doch beter leyden.

Christenen spreect hy aen, met ernst hy van haer wil,
Sy sullen haest uyt gaen (sitten doch gantsch niet stil),
Van die in't *Heydendom* in't openbaer noch staecken.

Wat dient dit tot bewijs van uw' bedrijf en saecken?
Geen duyvels Synagoog, geen Belial in weerd
Van ons gehouden wort. Geen Afgodt wort ge-eert.

C

W7

- Wy waerlijck *Christen* zyn, willen ooc *Christen* sterven,
JESUM omhellen wy, op dat wy *k.* niet verderven.
k. Joh. 3. v. 16. Godts woort wy laeten zyn *l.* een licht op onsen padt,
l. Psal. 119. *m.* Voorfichtig om te gaen naer Zions vreedens stadt.
v. 105. Ibid. D. „ Van *ons* scheyt gy u af, gansch *Duytslandt* doet gy schelden
v. 30 59 60. „ --- *Geesfloos*, jae *woest* te zyn, wie can 't in cort vermelden,
m. Eph. 5. „ Hoe bitter dat gy schryft, veroordeelt en verdoemt!
v. 15. U selvendan verheft, u selven dravend roemt.
Aldus comt gy te berd, aldus laet ghy u hooren:
Godt zy gedanckt, gelooft, dat ic ben weer gebooren,
Bekeert, verlicht, bestraelt; Hem zy alleen de eer,
Dat ic hem siende Ken. Waer vindt men sulck een meer?
Wie niet met u enpaert, gy smaedlyck doet verachten,
Dat hy moet comen om, dat hy sal gansch versmachten.
n. Luc. 18. v. 9 11. 12. Niet zy uw' Patriarch *n.* de stoute Pharisê;
Dien Tolnaer hy verwierp, verhief hem selven mee:
O Godt, u zy gedanckt, gy moet zijn hoog verbeven,
Dat ic den andern g'lyck niet ben van doen en leven,
Ooc niet gelijc dien mensch, dien Tollenaer seer Inood;
Soo wreedt, ongoedertier, hy bitter woorden schoot.
(Die uw' leer nemen aen dwaeslijck hun mee inbeelden,
Dat sy ooc beter zyn, als of sy niet en *feelden* o.
o. Jof. 65. v. 5. Sy scheyden haer selfs af, spreecken van andern quaet,
Wie haer maer tegenspreect, verweeft quaet loon en ha
p. Prov. 27. v. 2. Laet *p.* niet uw' eygen mondt, maer wel een vreemde pryfen
Dat gy geloovig zyt, sulcx doet met deugt bewysen.
† Cato. Want wie hem selven roemt, dien dickwils wedervaert,
Dat hy recht schimplijck hoort: sulcx † zy der *sotten aert*,
Een *vol vat* geeft geen klanc; Een *AER* die vol gelaeden
Haer naer der aerden buygt. Een Kindt Godts vol genaeden
Hemselven *q.* niet verheft, soo onbesuyft niet roemt.
q. Gen. 13. v. 27. G3. 32 Syn naesten het veel min soo onbeschaeft verdoemt.
v. 10. 2. Sam. E. „ Godts *Wet Cer'moniêel* ons geenfins doet voorhouden,
7. v. 18 Psal. „ Dat onder 't *nieuw Verbondt* Godts kindern vry zyn souden
131. v. 1, 2. „ Van *quaed, van sonden smet*, gansch *suver, heylig, reyn.*
1. Cor. 15. v. 9. 10. (Van uw' *Persoon †* gy sulcx niet oordeelt, soo ic meyn.)
† Joh 8. v. 7. Christi bloedig verdienst *r.* reynigt van allen sonden.
r. Col. 1. v. 14. Wie desen troost hier soeckt, vanden wort hy gevonden.
1. Joh. 1. v. 7

Syn s. Geeft den mensch vernieuwt, hem crachtig wederbaert,
 Dan wort *hoe langhs soo meer t. gekrenckt* der sonden aert.
 De Weer-geboort niet stelt volmaecktheyt aller trappen,
 v. Geen mensch heeft oyt geleeft, die soo hoog conde stappen.
 x. Wie hongert, dorst, en tracht, wie naer volmaecktheyt haect,
 Wie oprecht is in't hert, die wort geacht volmaeckt.
 Toont my (cont gy,) een Kerck *sichbaer* op deser aerden,
 Soo heylig, *suyver, reyn*, als gy die stelt in waerden.
 y. Die vloer heeft Tarw' en Kaf: 't Net visch goet en quaet z.
 Bevat; Aldus oock is op aerd der Kercken staet.
 In *Noe a. Arck* was *Cham*, by Christ *Judas b.* vol sonden.
 In *Asia c.* geen Kerck *reyn*, *Suyver* is bevonden.
 Christus roept uyt: *wee mensch!* met Hem oock Paulus wil:
Siet toe, doch u bekeert. Gantsch is 't van *Scheyden stil.*
 Daer boven is die plaets, *d* waer Stuckwerck sal verdwynen.
 Daer *suyver* is de Kerck: Godts Kindern sullen schynene.
 Aldaer gelijk de Son, noch vleck, noch sondig quaet
 Daer oyt *f.* gevonden wort, daer niemand meer begaet.
 Vertoeft dan wat, mijn Vriend, wilt doch bedaert wat beyden,
 Schelt doch soo hevig niet, schrijft niet soo haest van scheyden,
 Van scheyden van Godts volck, van scheyden uyt de Kerc.
 Uw' raet is onbesuyft; niet vloeyt g van liefd' uw' werc.
 „ Gy volents ooc by nae all' *Leeraers* doet uyt krijten,
 „ *Trouwloos onweergebooren*, jae boose *hypocriten.*
 „ *Die g* die al gelien, hebt gy die al gekent,
 In *Col* in *West*, *Duyts-landt*, en waer die zijn ontrent?
 Uw' *Geeft* is, dan verlicht, uw' *weet*, moet ic bekennen,
Immediaet moet zijn, dat gy die al cont kennen,
 Weten haer leer, bedrijf, keuren haer weer geboort:
 Sulck mensch is noyt gesien, sulc kennen noyt gehoort.
 „ *Classes hebt ghy besocht*, *Synoden oock.* Doch trouwen
 Te *Nergens stadt* zijn die, of in *uw' Geeft*, gehouwen.
 In sulc vergaeding heeft u noyt mensch gesien;
 VVat schrijft gy dan, Bemind' wat brengt, gy voor delien?
 Was *Schertsen* nu een Konst, lichtveerdig oordeel strijcken
 Weder geboort en liefd; men vond noyt uws gelijcken.
 Wat *Geeft* was het, segt my, die u doen heeft regeert?
 Wie u dit ingedrukt, soo liefdeloos dicteert?

s. 1. Cor. 6
 v. 11.
 2. Rom. 6.
 v. 6. 12. 13.
 14.
 Gal. 5. v. 24
 v. 1. Reg. 8.
 v. 46. Prov.
 20. v. 9.
 1. Joh. 1. v. 8
 Rom. 7,
 v. 14. 15. & c.
 Gal. 5.
 v. 17. 18.
 Heidelb.
 Catech.
 vrag. 13.
 x. Neh. 1,
 v. 11.
 Psal. 32. v. 2.
 Deut. 18.
 v. 13.
 1. Tim. 6.
 v. 11. 12.
 Phil. 3. v. 12.
 13. 14. 15.
 Heidelb.
 Catech.
 vrag. 43. 90.
 114. ende
 115.
 y. Matt. 3.
 v. 12.
 z. Matt. 13.
 v. 47. 48.
 a. Gen. 17.
 v. 13. b. Joh.
 6. v. 70. 71.
 Joh. 13.
 v. 10, 11.
 c. Ap. 2 & 3.
 d. 1. Cor. 13.
 v. 10.
 e. Matt. 13.
 v. 43.

12
*b. Lev. 19. v. 17. 18. Matt. 18. v. 15. i. I. Cor. 13. v. 4. 5. 6. 7. I. Pet. 4. v. 8. k. Psal. 35. v. 16. Psal. 41. v. 10. Jer. 9. v. 2. Mich: 7. v. 2. 5. 6. l. Joh. 13. v. 18. 26. m. Jer. 6. v. 28. Zach. 8. v. 16. 17. n. Gen. 9. v. 22. 23. 24. 25. 26. 27. o. Luc. 18. v. 12. vergeleken met Cap. 24. v. 44. 45. Matt. 16. v. 17. Joh. 12. v. 27. 8c. 2. Cor. 4. v. 7 p. Act. 11. v. 20. 21. 1. Cor. 3. v. 5 6. 7. Act. 16. v. 14. 15. 16. Ephes. 1. v. 19. 20. Psal. 119. v. 18. 33. 34. 35. Psal. 143. v. 10. † Sier. P. *Molin ontled. der Misse lib. 1. cap. 15. Concil. Trident. Sess. 7. Can. 11. Jer. 31. v. 33. 34. Cap. 32. v. 38. 39. 40. Ezech. 11. v. 19. 20. Cap. 36. v. 25. 26. 27. r. Matt. 10. v. 4. 5.**

Het schynt, gy zyt geweest getrocken op van sinnen;
 Want doen gy weer bedaert, hebt gy ons eerst beginnen
 G. „ Te seggen: *Dat ghy zyt op sulck maeltijt genoodt.*
 Gy toont daer mee een saeck soo bitter als de dood.
 Is daer, toont my, mildaen? soo yemandt yets misdreven
 Op dese Maeltijt hadt, hebt gy hem dies uw' leven *b.*
 Oyt *Broederlijck* vermaent? gelijc u Christus leert.
 De *Lieft* ooc *i. fout bedeckt.* Uw' doen is dan verkeert.
 Men u *k.* als *Vriend* genoodt, *Vriends spijs* u heeft doen smaecten,
 Uw' *Maegh* is ongesondt, och, hoe gestelt tot braecken!
 Al wasser yet geschiet, moest sulcx zijn verr' verbreyt?
 En dat door Schrift gedruckt? is dit uw' danckbaerheydt?
 Geen *Rooms. gesind* dat doet, hy sal altoos verschoonen
 Sijn leeraers fout en quaet, soo men die hem doet toonen.
 Wort hy schoon overtuygt, hy 't nochtans niet toe staet:
 Wanneer hy 't hooren moet, het hem door 't herte gaet.
 Geen *vroom* prijst uw' bedrijf; het was ooc wel te wenschen,
 Gy dies u deed ontsien voor al vreedfame menschen.
Judas l. aet Christi broodt, *Judas* deed Christo smaet;
 Hy creeg Verraeders loon. Volgt niet sulc *m.* snooden daet.
Cbams n. doen blijc noch vervloeckt; *Sems*, *Japhets* hoog gepresen,
 Sy namen haest een kleedt, ooc achterwaerts sy deesen,
 Des Vaders naechteyt sy hebben daer mee bedect.
 Haer *drift* Godts Kindernal tot een soet *Voorbeelt* streckt.
 H. „ Gy schrijft: *Met vrucht niet kan een Leeraer onberbooren*
 „ *Preecken* Godts beyligh woort, *sijn arbeydt is verlooren.*
 Bregt dan de mensch *sulck kracht* aen 't *Woort en Sacrament*?
 o. Neen: 't is *Godts p. Werck* en *Geest*, dien hy tot waldom sent.
 Het schynt: een *Jesuwyt* u sulcx heeft connen leeren;
 Want als hy broodt in 't lijf Christi meent te verkeeren,
 + *Intenci* hy vereyft: soo die daer by niet is,
 De *Priester* niet verricht. Het is dan al maer *Mis.*
 Een Leeraer niet vermag buyten Godts gnaed en zegen,
 Wanneer de Heer dien geeft, daer 't al aen is gelegen,
 q. Dan wort de mensch bekeert: Godt wort dan recht erkent.
 Een Leeraer is niet meer dan een *goet* instrument.
 Van Christo *Judas* is *r.* gefonden om te leeren,
 Dat men gelooven sou, van herten sich bekeeren.

Droegh

Droegh niet alleen de *beurs*. Wanneer ic dit hier stel,
 Ben ic niet sijn *Patroon*, veel min sijn *Rot gesel*.
 „Volgents gy haer vermaent: *Span aen doch al uw' krachten*,
 „Dat ghy doch wel toefiet, dat ghy u recht mooght wachten
 „Voor die uw' *Leeraers* zijn, sy zijn doch selfs verleydt,
 „Ghy soud verlooren gaen, soogly noch wat verbeyt.
 „Ghy soudt met haer, segg' ick, haest in de grachtie vallen.
 „Geeft my dan vry geboor, niemandt doch uyt u allen
 „Bemin sulck *Leeraer* meer, verlaet hem metter daet.
 „Wilt ghy niet zijn verleyt, soe volgt mijn doen en raet.
 „Leert schoon sulck *Predikant*, doet hy *Godts woort* mee snyden,
 „Tot *Onderwys*, vermaen; tot troost in cruys en lyden;
 „Het doch geen voetsel geeft, het gantsch geen voordeel doet:
 „De *Text* wort niet verklaert soo 't recht behoort en moet.
 „Wat kan hy leeren doch, wat kan hy stichtingh geven?
 „Syn leer is niet bequaem, om dat niet deught sijn leven;
 „Ick smeek, geeft my geboor, comt niet meer in haer *Kerck*.
 Uw' raet is liefdeloos; oock is verkeert uw' werck.
 Bileam, Beors Soon, dede niet anders foecken, s.
 Dan eer en onrecht goet, door s' Heeren volck te vloecken.
 Hy was dan onherboorn: Ghy doch hem selfs soo reekt?
 Nochtans hy *Godes wil*, oock *Woorden zegen* spreeckt.
 De *Phariseen* boost op *Mosis stoel* doch faeten,
 De *Schrift-geleerde* mee; *Jesum* sy bitter haeten.
Jesum nochtans beveelt: (sijn raet men volgen moet,)
 Wat sy u stellen voor, siet, dat ghy't houd en doet.
 De *Wet Cer'monieel* sy niet alleen verklaerden:
 Maer selfs der *zeeden wet* by haer mee was in waerden, s.
 Sy stelden daer uyt voor: Hoe men *Godt* dienen moet.
Christus spreeckt van dit al: Wat sy u seggen; doet.
 Wanneer een *Leeraer* preeckt x. door *nydigheyt* gedreven,
 Daer toe niet *suuyverlyck*? wat dunckt u van sijn leven?
 Nochtans hy *Christum* preeckt; als ons *Paulus* dat leert:
 Hy is daer in verblydt, dat *Christus* wort ge-eert,
 Wie *Godes woort* wel weet, en dat niet doet betrachten;
 Is die niet onherboorn, verkeert en boos te achten?
 Tot dien nochtans y. *God* spreeckt: wat neemt ghy myn verbond,
 Myn woorden oock daer by in *uwen boosen mond*.

s. Num. 22.
en 23.

z. Matt. 23.
v. 1. 2. 3.

u. Marc. 10.
v. 17. 18.
19. 20. 21.
Luc. 10.
v. 25. 26.
27 &c.
x. Phil. 1.
v. 15. 16.
17. 18.

y. Psal. 50.
v. 16. 17.

Castydingh ghy doch doet uyt grondt der zielen haeten,
Myn woorden mee verwerpt, niet doet ter herten vaeten.

Siet gy nu uwe fout, dat gy niet blijft in't perck?

Dat de mensch geensins *kracht* brengt aen *Gods Woort* en werck?

K., Volgt desen Boer veel meer (schrijft gy,) by sal u leyden,

„ Hy heeft betreen, hy toont den wegh gesonder weyden,

„ Kenteecken by u stelt der waeren Weer-geboort.

Wel zaligh ick hem acht, die doet syn raet en woort.

Die waerheyt hier weer lijdt, gy doet u seer vergeeten,

Te stellen een Vinder, die't *selfs* ontkent, met weten.

Die *Man* is vroom bekend, hy keurt uw' doen niet goet:

Dat gy hem toevoegt *smert*, hem leedt van herten doet.

Niet boeren ons Godt stelt, maer *a. Herders*, om te leeren,

Hoe men gelooven sal, hoe men ooc Godt sal eeren.

b. *Hoort haer*, is sijn bevel; wie dat doet metter daet,

Gantsch zalig ic dien prijs, hy volgt den besten raet.

(Die u geven gehoor, loopen in allen hoecken,

EENVOUDT de meesten drijft; wat mag de *Rest* doch soecken?

Wie *Meester* schynt te sijn, verklaert dan Godes woort,

Niet beter dan hy can: met smaec wort sulx gehoord.

Wie maer *Toehoorder* is, c. het *Leer ampt* wil bekleeden,

Sluyten haer Leeraers uyt tegen d. *Gods woort* en reden.

De Kerck haer open staet, onderwijs is bereyt.

Wat reden isler dante soecken ander weijd?

Atheniensen werc e. all dit bedryf doet schynen:

Nieuws-ooren-jeukeri (wensch ic,) dat mag verdwijnen!

Geen ziel aen't *Manna walg*! Het heeft gekost *dier bloet*.

Keert weer! In *Gilead* is *balsam overvloet*.)

L., *Impressi*, die van u, *immedjaet*, is gepresen,

Jae, hoog verheven wort; waer can men van haer lesen,

Dat Godt die heeft beloofd? waer vindt gy dese leer?

Entusiasterei° sulcx is, en gantsch niet meer.

Zijn *Boomen* onbekent, die † *Vrucht* haer openbaren;

Uw° *Boeckjen* aldus mee ons duydtlic doet verklaren,

Wat dees *impressi* werct, wat sy mee-deelt en geeft.

Verkeerde leer en drift, want sy niet anders heeft,

Gods Geest sy geensins is, (als gy ons wilt doen duchten,)

Noch niet *syn werck*, voorwaer! Hy werckt gantsch ander vruchten:

x. Geloof

a. Jer. 3. v.

15. Eph. 4.

v. 11. Act.

20, v. 28.

b. Jer. 6.

v. 17. Luc.

10, v. 16.

c. 1. Cor. 7,

v. 20. Rom.

12. v. 3. 6. 7.

1. Cor. 12.

v. 5. 28. 29.

d. Malch. 2.

v. 7. v. Thef.

5. v. 12. 13.

1. Tim. 5.

v. 17. Heb.

13. v. 17. 13.

e. Act. 17.

v. 21.

2. Tim. 4. v. 3

Num. 11.

v. 4. 5. 6. cap.

21. v. 5. Cat.

6. v. 13. Jer.

8. v. 22.

† Matt. 7.

v. 16. 17. 18.

Matt. 12.

v. 33. 34. 35.

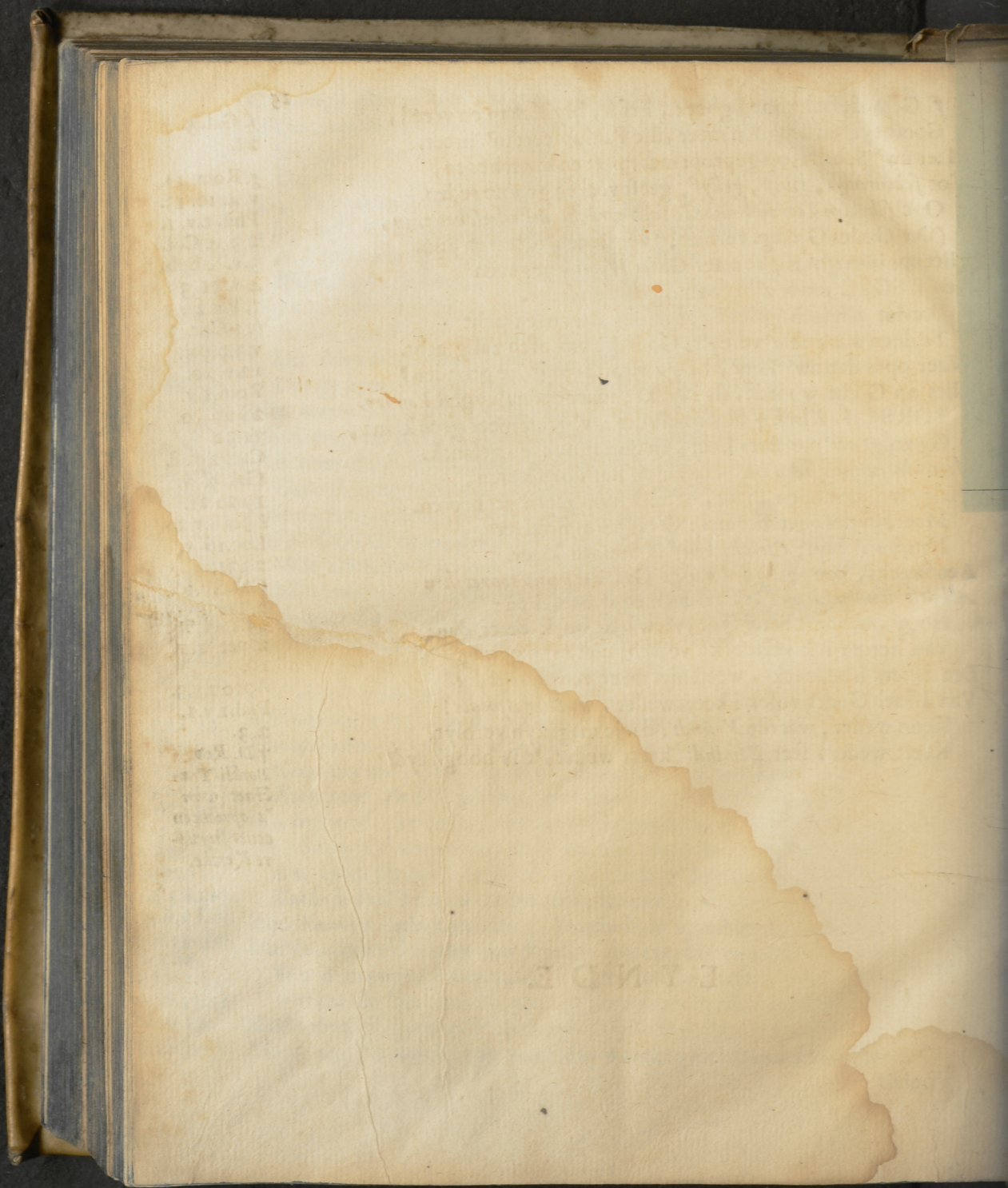
f. Geloof, fachtmoedigheyt, liefde, blydschap en vreed,
 Goetheyt en deugden meer, die Paulus leert in't breet.
 Maer uw' Schrift, op gepropt met smaet en bitterheden,
 Tot *scheuringh*, *twist*, *gekyf*, geeft veel en groote reden.
 Ooc *schelden*, *oordeel quaed*: sulc *vrucht des vleeschcs* zijn,
 (Die Godes Geest g. verbiet;) verdienen *b. strafen* pijn.
 Niet ons *impresw* is, *s.* maer *Godes Woort*, gegeven
 Een **REGEL** om te zijn van ons *geloof* en *leven*.
 Die dat aendachtig leeft, en altoos daer nae tracht
 Te doen wat't selv' vereyft, Godt dien mensch zalig acht.
 Waer op is dan uw' Leer, die gy voortbrengh, te gronden?
 Niet op Godts woordt, als blyckt; maer op uw' eygen *Vonden*.
BORSTII *Klock* † blijft hel, die uw' geeft meer geen klanc,
 Gy volgt uw' meesters Leer, en queelt ooc sijn gefanck.
Articuln twintigheen ons claerlijck dat doen leeren,
 Die gy wel loochnen soudt, of misschyn geern verkeerren.
 Maer beydes gaet niet aen: *Getuygen* zijn aldaer
Notificati' vuyl; *Clercks brief* is *Sonnen* klaer.
 Aenmerckt, hoe seer gy dwaelt. *Godt doe u niet toe reecken*
All dese sonden swaer! Ick sal nu mee af breecken;
 Hoop nochtans beter tydt, verwacht oock beter dag;
 Van herten ick versoeck, veracht niet myn gewag.
 Een beters u bedenckt, weest niet meer een Beroerder
 Van *Israel* Godts volck: keert weder, waerde *Broeder!*
 Keert weder, waerde *Vriendt*, dat ic mag zyn verblyt,
 Keert weder, seer *Bemindt*, keert weder, 't is hoogh tydt!

E Y N D E.

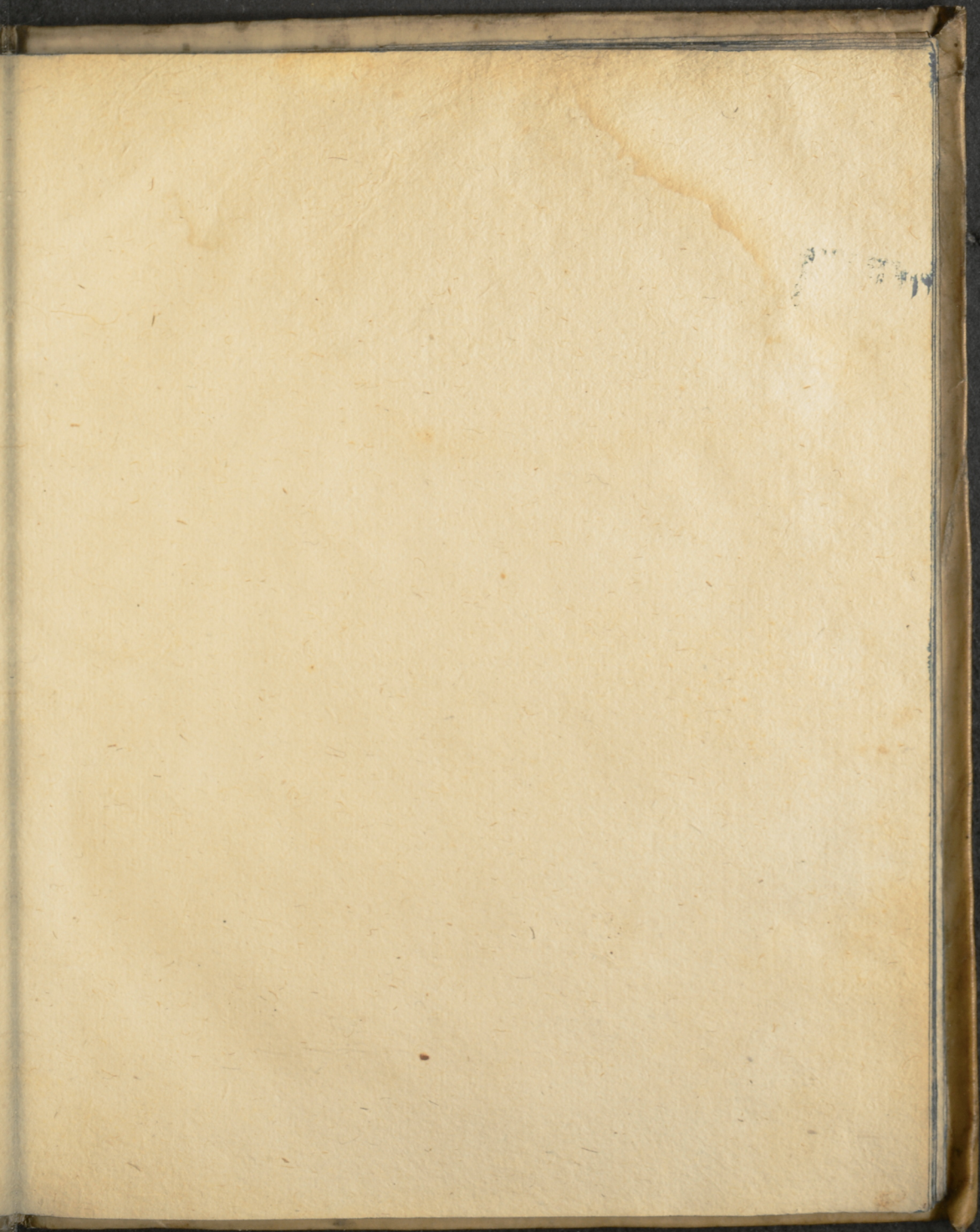
15

f. Gal. 5.
 22.
 g. Rom. 14.
 v. 4. 10. 13.
 Phil. 2. v. 1.
 2. 3. 4. Col.
 3. v. 8. Eph.
 4. v. 31. 32.
 1. Pet 2. v. 1
b. 1. Cor. 3.
 v. 3. 2. cor.
 12. v. 20.
 Rom. 1. v.
 28. 29. 30.
 31. 32.
 Cap. 2. v. 8.
 Gal. 5. v.
 19. 20. 21.
 i. Jes. 8. v. 20
 Luc. 16. v.
 27. 31.
 Gal. 6. v. 16.
 2. Tim. 3. v.
 15. 10. 17.
 2. pet. 1. v.
 19.
 Apoc. 1. v. 3.
 Psal. 1. v. 1.
 2. 3.
 † D. Rev.
Borstli Tra-
taet van
't oprechten
eener suyve-
re Kercke.

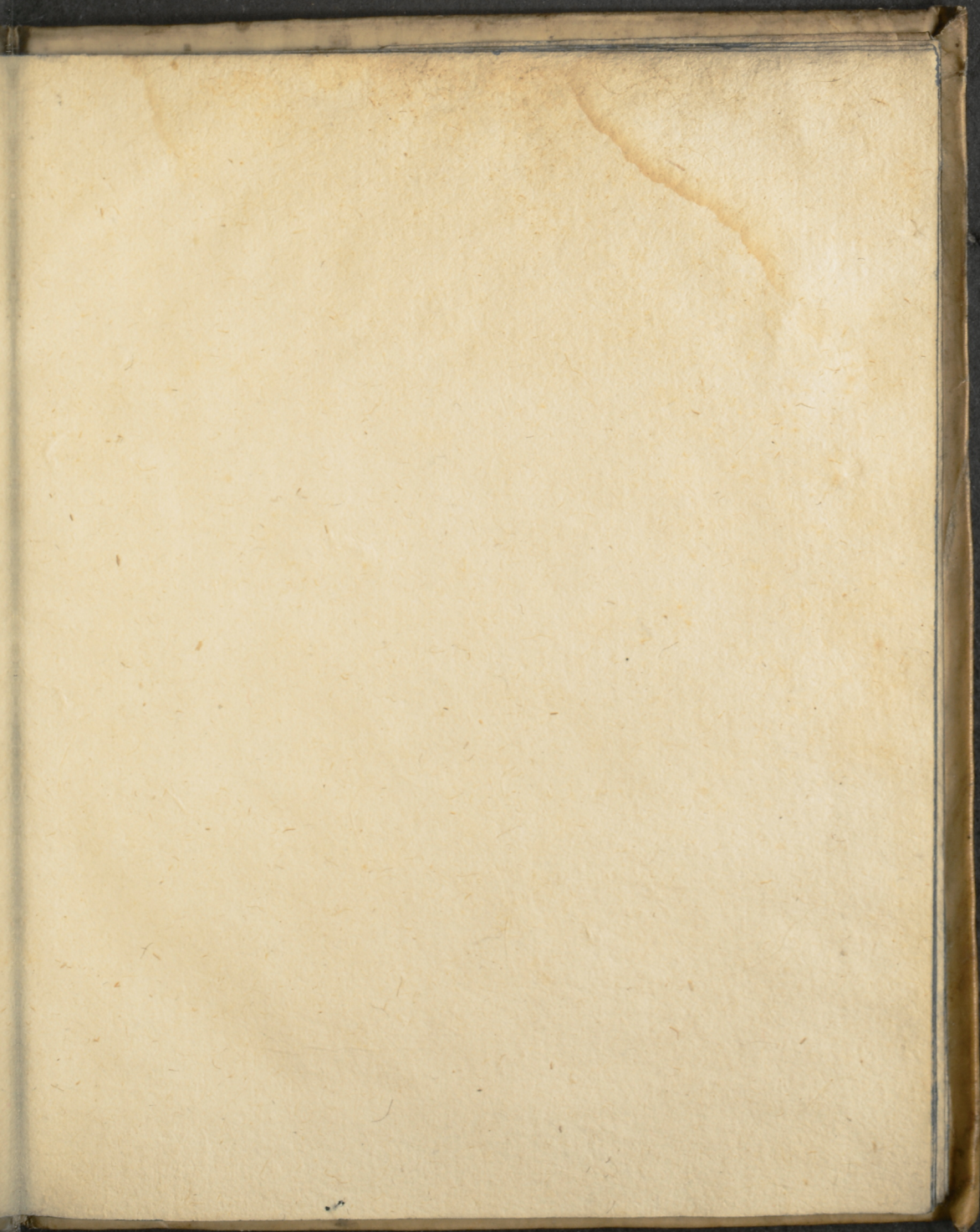

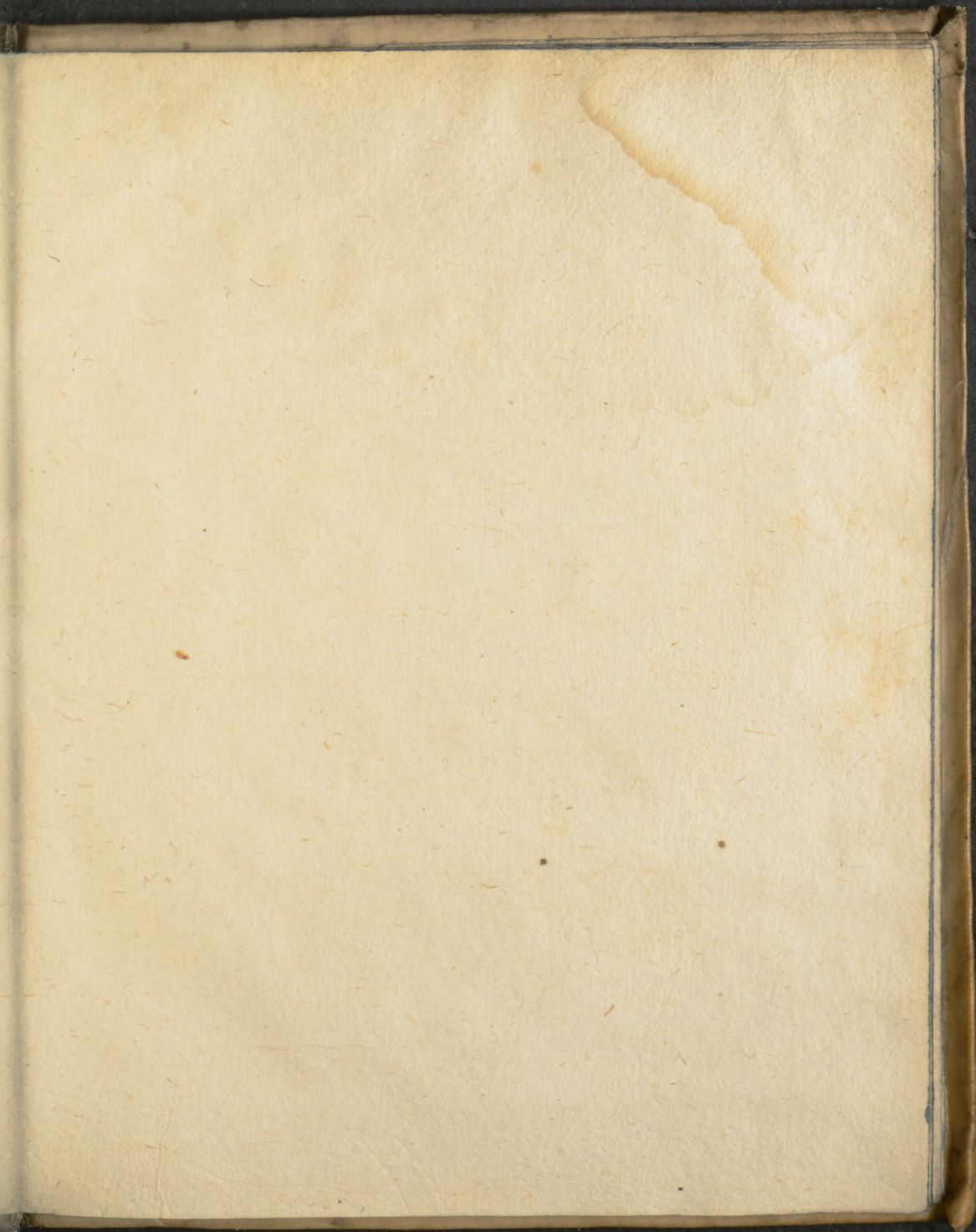

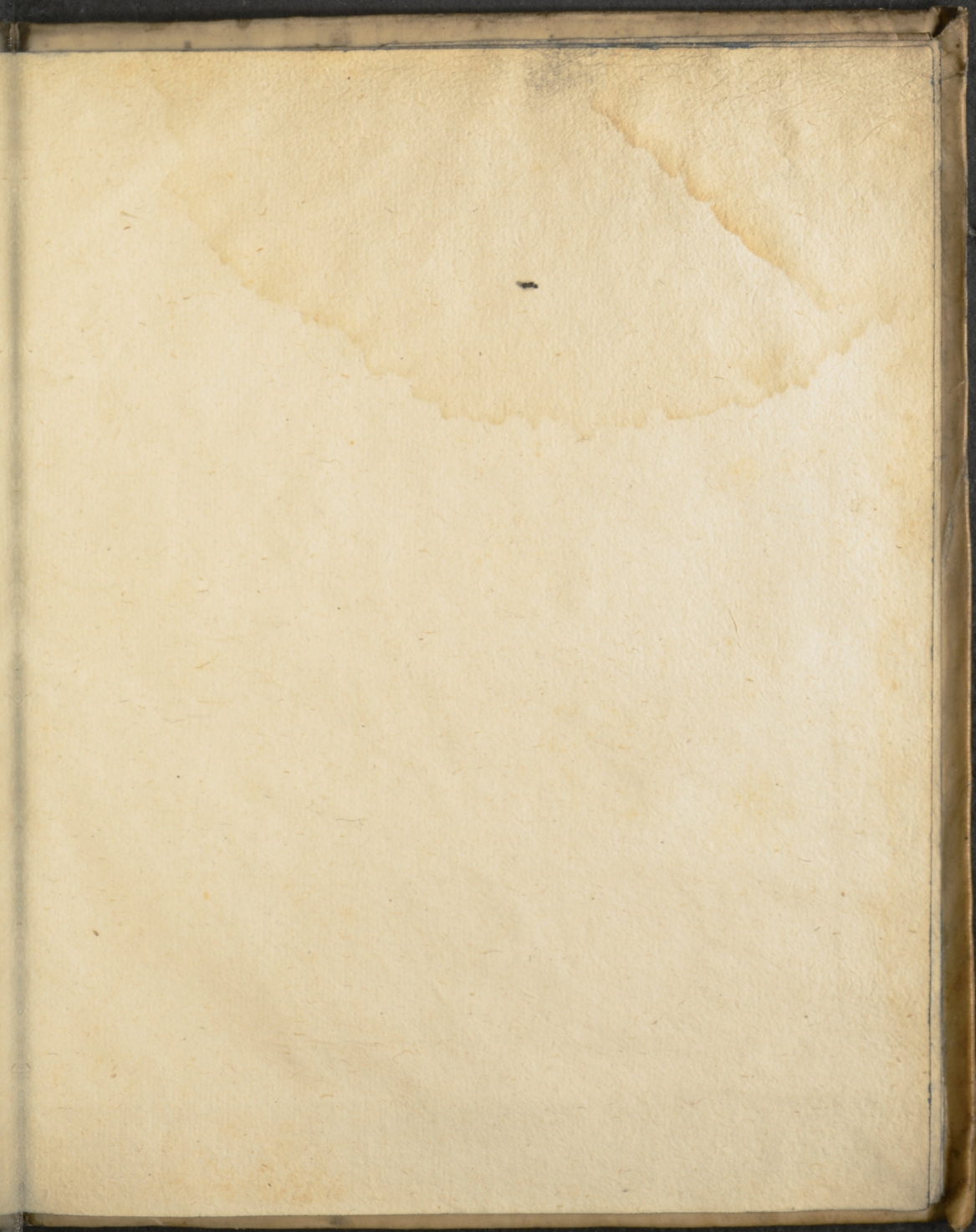

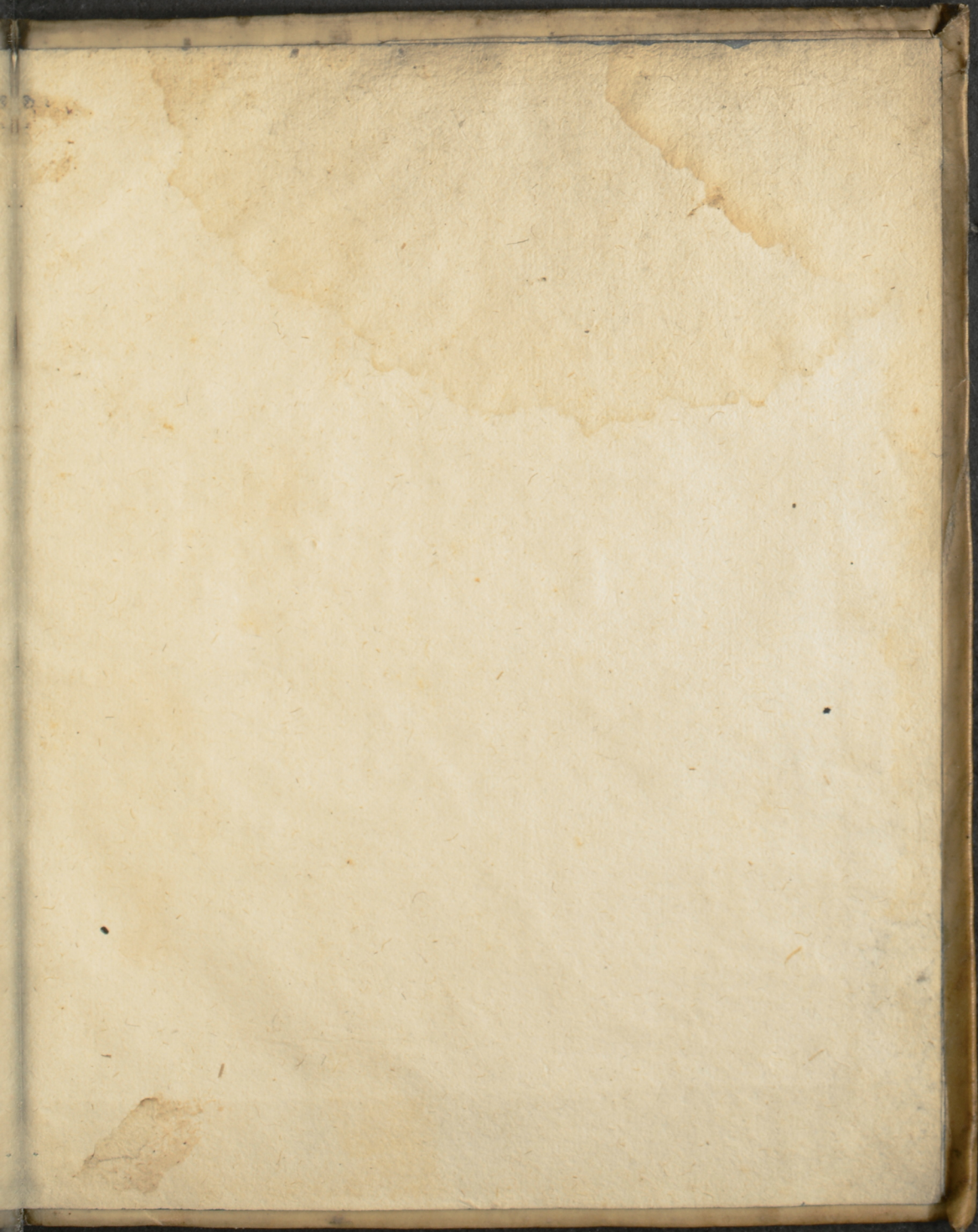

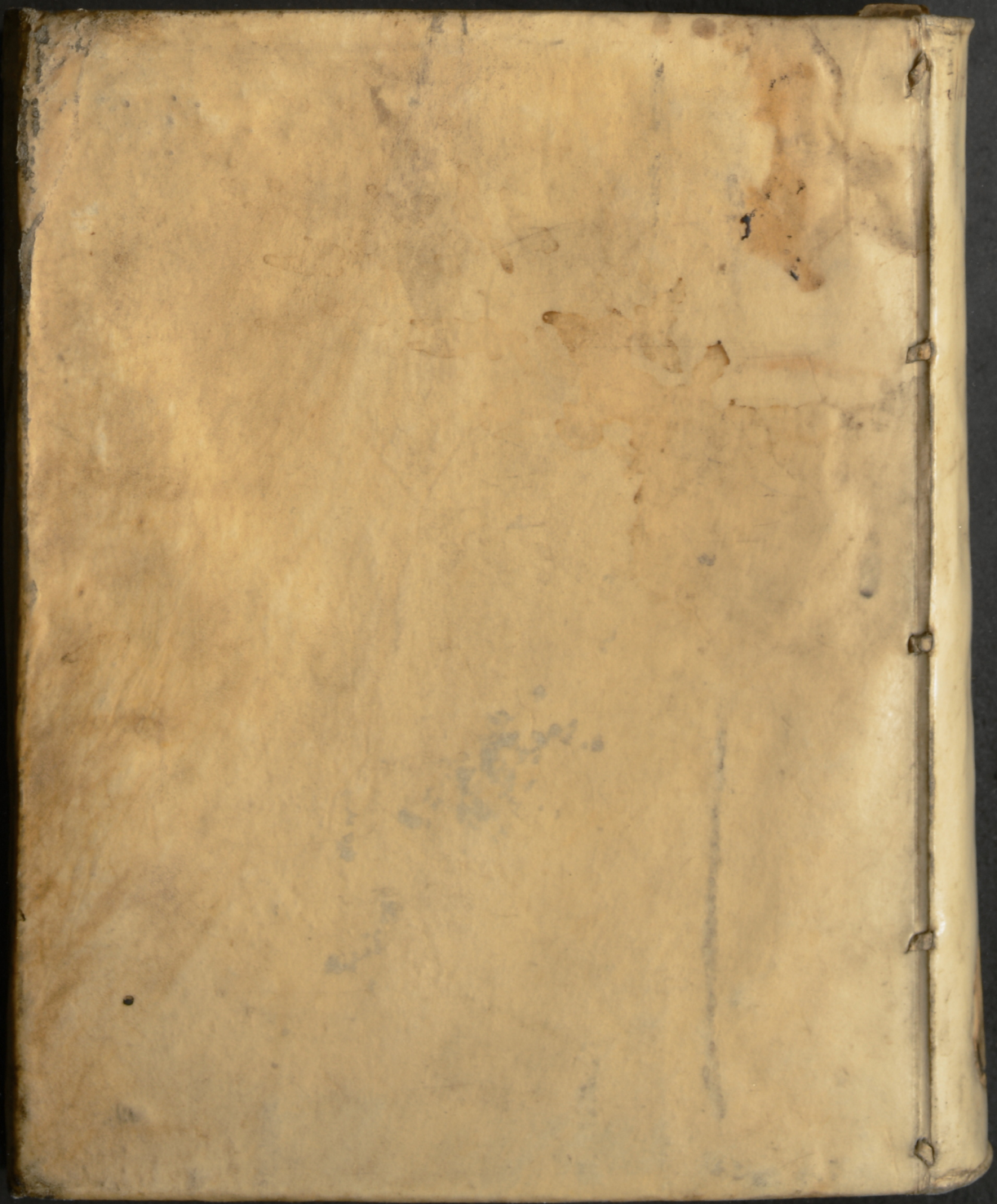

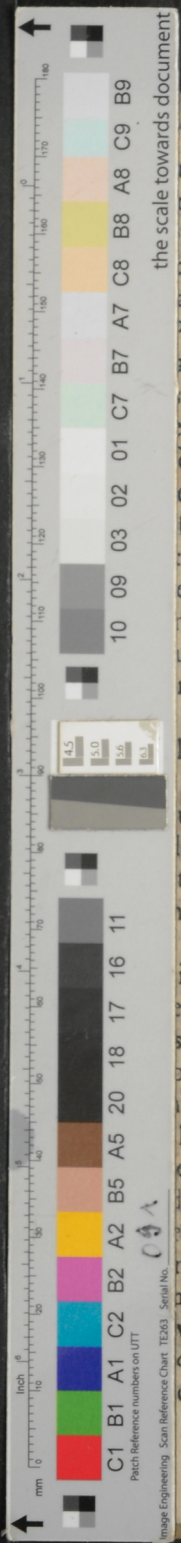

ire aucun trou-
on dans l'Eglise
roceder contre
en être trou-
a discipline Ec-
Province.
aussi appris que
en Theologie
, & quelques
e Flamande en
es attestations
fesseur Wolzo-
que de telles
ent naitre plu-
inconveniens, a
u pour les dé-
r toutes les dis-
Professeurs &
lique Eglise &
respectifs, &
ue la dignité de
l'Academie,
tation d'autres
is qui sont de la
ne soyent lesés
ions parlans au
eur ou de la re-
s Colléges ou
ormais point de
istres soit Col-
leur nom privé
e attestation ou
liciels au defa-
ges ou person-
nt être rendus
as bien en leur
vie. Excepté
ofesseurs & au
de donner leurs

factie inde Kerck van Utrecht come
te ondernemen of te maken / en te
gen die geene die bande Kerck synde/
daer aen schuldigh mochten gebor-
den worden / volgens Kercke. O
dye van dese Probinctie te proceberen.
De Woedschap mede in erbarin-
ge gecomen synde dat eenige Pro-
fessoren inde Theologie in dese Aca-
demie / en eenige Predicanten bande
Nederlandsche Gemeente alhier te-
gen het boeck van den Professor
Wolzogen hebben ghegeven haere
Testimonia, en considererende dat uit
sulche proceduren veel ende swaere
inconvententen souden konnen ont-
staen / heeft goetbehouden ende gere-
solveert tot wertinge van dien / en tot
boozhoming van alle vertwypderin-
gen en oneentigheden tusschen de Pro-
fessozen en Leeraers der publique
Kercke / en oock tusschen de respect-
tibe Collegien / mede om te besor-
gen dat de weerdigheyt der Kercke /
en de luster bande Academie / als
oock de goede naem van anderen
haere Bozgers en Inwoonders syn-
de bande Bereformeerde Keligte
niet en worde gequetst of beronge-
lijcht / dooz het verleenen van eenige
Testimonia sprekende tot prajudi-
cie bande eere of goede naem bande
gemelte Collegien of personen. Dat
voorzaen geen Professoren of Predi-
canten / het sy Collegialiter / het sy
in haer prive eenige extrajudiciele
attestaten of Testimonia sullen mo-
gen geben tot nadeel van sodanige
Collegien of personen / waer dooz
de selve souden worden verdacht ge-
maecht / van in leere of leven niet
wel te sijn. Dooz behoudens ende son-
der daer dooz te benemen / de Pro-
fessozen en Kerckenraad het gebzuyk
van tegeven hare ordinairis attesta-
tien aen Studenten en Ledematen /

(k) atte-